

जल जीवन मिशनअंतर्गत गाव " हर
घर जल" घोषित करण्याबाबतची
कार्यपध्दती

महाराष्ट्र शासन

पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक: जजीमि २०२१/प्र.क्र.१७८/पापु १०

सातवा मजला, गोकुळदास तेजपाल रुग्णालय संकुल,

क्रॉफर्ड मार्केट जवळ, लोकमान्य टिळक मार्ग, मुंबई

तारीख: २८ ऑक्टोबर, २०२१

वाचा-

१. शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्र.जजमि-२०१९/ प्र.क्र.१३८/ पापु १०
(०७),दि.०४.०९.२०२०

२. शासन पत्र, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्र.जेजेएम २०२१/ प्र.क्र.४६/ पापु १०,
दि.०१.०३.२०२१

शासन परिपत्रक-

केंद्र शासनाने दि.२५.१२.२०१९ रोजी जल जीवन मिशनबाबत निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सूचना व त्याआधारे निर्गमित करण्यात आलेल्या संदर्भिय क्र.१ दि.०४.०९.२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये राज्यात जल जीवन मिशन राबविण्यात येत आहे.

०२. जल जीवन मिशन अंतर्गत गावातील १०० टक्के कुटुंबांना जल जीवन मिशन मानकाप्रमाणे कार्यात्मक नळ जोडणीद्वारे पाणी पुरवठा उपलब्ध करून दिल्यानंतर असे गाव " हर घर जल" घोषित करून याबाबतचे प्रमाणपत्र निर्गमित करणेबाबत जल जीवन मिशन मार्गदर्शिकेतील परिच्छेद क्र.५.४ मध्ये नमुद आहे. याबाबत संदर्भिय क्र.२ दि.०१.०३.२०२१ रोजीच्या पत्रान्वये सर्व क्षेत्रिय कार्यालयांना सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. आता, याबाबत सविस्तर कार्यपध्दती खालीलप्रमाणे विषद करण्यात येत आहे.

१. जल जीवन मिशन मानकाप्रमाणे गावातील प्रत्येक कुटुंबांना वैयक्तिक नळ जोडणीद्वारे पाणी पुरवठा उपलब्ध करून दिल्यानंतर संबंधित उप अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद यांनी संबंधित गावाच्या ग्रामपंचायत/ ग्राम पाणी व स्वच्छता समितीस या परिपत्रकासोबतच्या परिशिष्ट -१ प्रमाणे " हर घर जल" प्रमाणपत्र/ कार्यपूर्ती अहवाल उपलब्ध करून द्यावे.

२. उप अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद यांचेकडून कार्यपूर्ती प्रमाणपत्र प्राप्त झाल्यानंतर संबंधित ग्रामपंचायतीने या परिपत्रकासोबतच्या परिशिष्ट-२ प्रमाणे गाव " हर घर जल" घोषित करण्याबाबत ठराव घ्यावा.

३. त्यानंतर ग्रामपंचायतीने/ ग्राम पाणी व स्वच्छता समितीने गावाच्या ग्रामसभेमध्ये गाव " हर घर जल" घोषित करण्याबाबत पुढीलप्रमाणे कार्यवाही करावी-

- अ) ग्रामसभे दरम्यान संबंधित सरपंच/ अध्यक्ष, ग्राम पाणी व स्वच्छता समिती यांनी ग्रामसभेस उद्देशून - " गावातील सर्व कुटुंबांना तसेच शाळा/ अंगणवाडी केंद्र/ आश्रमशाळा इ. यांना स्वतंत्र नळ जोडणीद्वारे पाणी पुरवठा उपलब्ध होत आहे का? गावातील कोणतेही कुटुंब स्वतंत्र नळ जोडणीद्वारे पाणी पुरवठ्यास वंचित नाही ना?" अशी विचारणा करावी.
- ब) ग्रामसभा सदस्यांनी हात उंचावून याबाबत प्रतिसाद द्यावा.
- क) याप्रसंगाचा साधारणतः २-३ मिनिटांचा चांगल्या दर्जाचा व्हिडिओ रेकॉर्ड करून हा व्हिडिओ JJM-IMIS पोर्टल - Village details याठिकाणी उपलोड करणे आवश्यक आहे.
४. तद्नंतर सरपंच, ग्रामपंचायत/ अध्यक्ष, ग्राम पाणी व स्वच्छता समिती यांनी या परिपत्रकासोबतच्या परिशिष्ट- ३ प्रमाणे प्रमाणपत्र द्यावे. असे प्रमाणपत्र संबंधित जिल्हा परिषदांमार्फत JJM-IMIS पोर्टलवर त्वरित अपलोड करण्यात यावे.
५. संबंधित गाव " हर घर जल" घोषित केल्यानंतर याबाबतची माहिती JJM-IMIS पोर्टल व मोबाईल ॲपवर अपलोड करण्याकरीता संबंधित उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी, पाणी व स्वच्छता, जिल्हा परिषद अंतिमतः जबाबदार असतील.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२११०२८१७१८२४३७२८ असा आहे. हे परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(सरोज देशपांडे)

कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत-

१. मा.मंत्री, पाणी पुरवठा व स्वच्छता यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
२. मा.राज्यमंत्री, पाणी पुरवठा स्वच्छता यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. प्रधान सचिव पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग यांचे वरिष्ठ स्वीय्य सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
४. मिशन संचालक, जल जीवन मिशन (राज्य पाणी व स्वच्छता मिशन), बेलापूर, नवी मुंबई.

५. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई
६. आयुक्त, भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा, पुणे
७. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
८. उप सचिव/अवर सचिव/कार्यासन अधिकारी (सर्व), पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. कार्यकारी अभियंता / उप अभियंता ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद (सर्व)
१०. उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पाणी व स्वच्छता), जिल्हा परिषद (सर्व)
११. गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती / ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत (सर्व)
१२. निवडनस्ती -कार्यासन- पापु १०

शासन परिपत्रक जजीमि २०२१/ प्र.क्र.१७८/ पापु १० सोबतचे
परिशिष्ट-१

'हर घर जल' गाव प्रमाणपत्र

(पाणी पुरवठा विभागाद्वारे)

गावाचे नाव..... ग्रामपंचायत.....तालुका.....जिल्हा.....

वरील गावातील खालील नमुद बाबींची पूर्तता होत असल्याची पाहणी करुन आज दि..... रोजी सदर गाव " हर घर जल" गाव म्हणजेच - गावांतील १०० टक्के कुटुंबांना वैयक्तिक कार्यात्मक नळ जोडणीद्वारे जल जीवन मिशनच्या मानकाप्रमाणे पाणी पुरवठा होत असल्याचे प्रमाणित करण्यात येत आहे.

१. गावातील सर्व कुटुंबांना वैयक्तिक नळ जोडणी देण्यात आली आहे.
२. नळ जोडणी पाईप्स व्यवस्थित भिंतींना घट्ट बसविण्यात आले आहेत. मोकळ्या जागांवरील पाईप्स सिमेंट कॉन्क्रेट प्लॅटफोर्मवर बसविण्यात आले आहेत.
३. सर्व नळ जोडणीद्वारे विहित प्रमाणात पुरेसा पाणी पुरवठा करण्यात येत आहे.
४. सर्व कुटुंबांना नळ जोडणीद्वारे पुरविण्यात येत असलेल्या पाण्याची गुणवत्ता पिण्यायोग्य आहे. (BIS १०५०० नुसार)
५. गावातील वितरण वाहिनीमध्ये कुठेही पाणी गळती होत नाही.
६. गावातील पदाधिकारी जसे - ग्रामपंचायत सदस्य, ग्राम पाणी व स्वच्छता समितीमधील सदस्य, देखभाल दुरुस्ती कर्मचारी वर्ग, पाणी गुणवत्ता चाचणी Field test Kit वापरण्याकरीता प्रशिक्षित ५ सदस्य व पाणी पुरवठा विभागाशी संबंधित कर्मचारी/ अधिकारी यांची नावे IMIS पोर्टलवर अपलोड करण्यात आले आहेत.
७. नळ जोडणी देण्यात आलेल्या सर्व कुटुंब प्रमुखांची नावे IMIS पोर्टलवर अपलोड करण्यात आले आहेत.
८. पाणी पुरवठा योजना पुर्ण झाल्यानंतर खोदण्यात आलेली सर्व रस्ते दुरुस्त करण्यात आली आहेत.

९. सरपंच/ ग्राम पाणी व स्वच्छता समितीच्या सदस्यांसह गावाची पाहणी आयोजित करुन ग्रामस्थांना वैयक्तिक नळ जोडणीद्वारे उपलब्ध पाणी पुरवठा व शुध्द पेयजलाचे फायदे विषद करण्यात आले.
१०. गावातील सर्व शाळा, अंगणवाडी केंद्र, आश्रमशाळा, ग्रामपंचायत इमारत, आरोग्यकेंद्र इत्यादी ठिकाणी नळ जोडणी देण्यात आली आहे.
११. घरातील, गावातील शासकीय संस्थांमधील सांडपाण्याचे विहित पध्दतीने व्यवस्थापन करण्यात येत आहे/ करण्यात येणार आहे.
१२. पाऊस पाणी संकलन (रेन वॉटर हार्वेस्टिंग)/ भूजल पुनर्भरण संरचना कार्यान्वित करण्यात आली आहे / कार्यान्वित करण्यात येणार आहे.

उप अभियंता,
ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग,
जिल्हा परिषद.....

शासन परिपत्रक जजीमि २०२१/ प्र.क्र.१७८/ पापु १० सोबतचे
परिशिष्ट-२

(गाव "हर घर जल" घोषित करण्यासाठी ग्रामपंचायतीने द्यावयाच्या ठरावाचा नमुना-)

दिनांक-.....

संदर्भ- उप अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद यांचे कार्यपूर्ती
अहवाल/ प्रमाणपत्र

विषय - गाव "हर घर जल" घोषित करणेबाबत

जिल्हा -..... तालुका.....ग्रामपंचायत..... गाव.....

१. गावातील कुटुंबांची संख्या (आज दि..... रोजी) -
२. नळ जोडणीद्वारे पाणी पुरवठा होत असलेल्या कुटुंबांची संख्या -
३. खालील शासकीय संस्थांमधील नळ जोडणीची सद्यस्थिती - (उपलब्ध आहे/नाही)
  - i. ग्रामपंचायत -
  - ii. आरोग्य केंद्र
  - iii. शाळा
  - iv. अंगणवाडी केंद्र
  - v. आश्रमशाळा
  - vi. सार्वजनिक गोठे
  - vii. सार्वजनिक स्नानगृह-
  - viii. सार्वजनिक स्वच्छता गृह-
४. लोकवर्गणी व बँक खात्याची माहिती-
  - i. रोख रक्कम रु.
  - ii. साधन सामग्री (पैशातील मूल्य) रु. -
  - iii. श्रमदान (पैशातील मूल्य) रु.
  - iv. इतर (विनिर्दिष्ट करावे)

- v. बँक खात्याची माहिती
५. पाणी गुणवत्ता चाचणी Field Test Kit द्वारे तपासण्याकरीता प्रशिक्षित व्यक्तींची माहिती (व्यक्तींची नावे व सध्याचा संपर्क क्रमांक)
  - i. ....
  - ii. ....
  - iii. ....
  - iv. ....
  - v. ....
६. योजनेची चालविणे व परिचालनाकरीता खालील व्यक्ती नामनिर्देशित करण्यात आल्या आहेत. (नाव, संपर्क क्रमांक)
  - i. ....
  - ii. ....
७. योजनेत मोठा बिघाड आल्यास तांत्रिक सहाय्य उपलब्ध करून योजना पुनःस्थापित करण्यास नामनिर्देशित केलेल्या पाणी पुरवठा विभागातील कर्मचारी (नाव, पद व संपर्क क्रमांक)
  - i. ....
  - ii. ....
८. योजनेच्या देखभाल व दुरुस्तीची आवश्यकता भासल्यास खालील कुशल कर्मचारी वर्ग नामनिर्देशित करण्यात आले आहेत (नाव, पद व संपर्क क्रमांक)
  - i. ....
  - ii. ....
  - iii. ....
  - iv. ....

ग्राम पंचायत/ ग्राम पाणी व स्वच्छता समिती ठरवते की, गावातील वैयक्तिक नळ जोडणीद्वारे पाणी पुरवठा उपलब्ध करून दिल्या जाणा-या कुटुंबांची संख्या वरीलप्रमाणे असेल व गावातील योजनेच्या व्यवस्थापनाकरीता वरील प्रमाणे मनुष्यबळ असेल. ग्रामपंचायत असेही ठरविते की,

- i. ज्या पेयजल स्रोतातून गावात पाणी पुरवठा करण्यात येतो अशा स्रोतातील (प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनांच्या बाबतीत Delivery Point) पाण्याचे नमुने किमान तीन महिन्यातून एकदा गोळा करून पाणी गुणवत्ता प्रयोगशाळेत ते पाठविण्यात येईल
- ii. Field Test Kit द्वारे चाचणी केलेली माहिती JJM-WQMIS पोर्टलवर नोंदविण्यात येईल.

- iii. सेन्सर आधारित संनियंत्रण प्रणालीसाठी सेन्सर स्थापित करण्याकरीता सहकार्य पुरविण्यात येईल व योजनेशी संबंधित साधन सामग्रीची काळजी घेण्यात येईल.
- iv. पाणीपुरवठा योजनेच्या परिचालन व देखभाल दुरुस्तीकरीता रु...../ प्रतिमाह प्रमाणे पाणीपट्टी आकारण्यात येईल.

ग्रामसेवक
(नाव व शिक्क्यासहीत)
ग्रामपंचायत.....
तालुका.....
जिल्हा.....

सरपंच/ अध्यक्ष ग्राम पाणी व स्वच्छता समिती
(नाव व शिक्क्यासहीत)
ग्रामपंचायत.....
तालुका.....
जिल्हा .....

*****

शासन परिपत्रक जजीमि २०२१/ प्र.क्र.१७८/ पापु १० सोबतचे
परिशिष्ट-३

हर घर जल

कार्यात्मक घरगुती नळ जोडणी सर्व कुटुंबांना प्रदान केल्याचे प्रमाणपत्र

मी..... सरपंच/ अध्यक्ष, ग्राम पाणी व स्वच्छता समिती.....
ग्रामपंचायत.....जिल्हा.....महाराष्ट्र राज्य आणि मी
.....ग्रामसेवक प्रमाणित करतो की, गावातील १०० टक्के कुटुंबांना
कार्यात्मक नळ जोडणीद्वारे पाणी पुरवठा करण्यात येत आहे. हा प्रस्ताव आज
दि. .... रोजी ग्रामसभेमध्ये पारित करण्यात येत आहे.

ग्रामसेवक
(नाव व शिक्क्यासहीत)
ग्रामपंचायत.....
तालुका.....
जिल्हा.....

सरपंच/ अध्यक्ष ग्राम पाणी व स्वच्छता समिती
(नाव व शिक्क्यासहीत)
ग्रामपंचायत.....
तालुका.....
जिल्हा .....

*****